



بررسی اثر بیمه محصولات کشاورزی بر توسعه روستایی

(مطالعه موردی: منطقه سیستان)

فاطمه افروزه

کارشناس ارشد مهندسی کشاورزی-اقتصاد کشاورزی

چکیده

موجودیت و بقای روستا در گرو شکوفایی و پایداری تمامی مولفه‌ها و سازوکارهای توسعه‌ای آن است. در این میان اقتصاد روستایی یکی از وجوه بسیار اساسی موجودیت روستا، از دیرباز با کشاورزی و فعالیت‌های زراعی عجین بوده است. کشاورزی و روستا دو مقوله مترادف و جدا ناپذیر هستند که توسعه‌ی کشاورزی خود به خود به توسعه روستایی می‌انجامد. حال آنکه ناپایداری و مخاطره آمیز بودن شرایط تولید در کشاورزی سبب شده، که تولید این بخش به عنوان فعالیتی توأم با ریسک تلقی شود. از اینرو بکارگیری ابزاری دقیق و موثر برای حمایت و تأمین امنیت اقتصادی جمعیت فعال در بخش کشاورزی و افزایش قدرت تولید و بالا بردن سطح زندگی آنان مثمر ثمر خواهد بود. در این راستا بیمه محصولات کشاورزی می‌تواند یکی از ابزارهای مهم بحساب آید. بنابراین اهمیت بخش کشاورزی در توسعه روستایی موجب شد، تا در تحقیق حاضر با جمع‌آوری اطلاعات به روش نمونه‌گیری تصادفی از کشاورزان (بیمه شده و بیمه نشده) با تکمیل ۱۲۰ پرسشنامه به روش مصاحبه حضوری، در سال ۱۳۹۰-۱۳۸۹ گردآوری شود. در این تحقیق به منظور تحلیل عوامل موثر بر تقاضا و نگرش کشاورزان نسبت به بیمه از مدل لوجیت استفاده شد. نتایج حاکی از آنست که متغیرهای (سواد، سابقه کار، بعد خانوار و رضایت مندی از بیمه) دارای اثر مثبت و معنی‌دار و (سطح زیرکشت، میزان ارتباط با مروجین کشاورزی و سن بهره‌بردار) دارای اثر منفی بر روی تقاضای بیمه محصولات کشاورزی می‌باشد. همچنین نتایج نشان داد که خدمات رسانی بیمه محصولات کشاورزی در سالهای اخیر با فراز و نشیب‌هایی همراه بوده و عوامل اقتصادی و اجتماعی متعددی بر پذیرش و تقاضای بیمه از سوی کشاورزان تاثیر گذاشته است. و در پایان نیز راهکارهایی ارائه شده است.

کلمات کلیدی: بیمه محصولات کشاورزی، توسعه روستایی، مدل لوجیت، سیستان، گندمکاران



مقدمه

توسعه روستایی از جمله مباحث مهم در توسعه هر کشور بحساب می آید و اولویت آن در برنامه های توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بسیار مهم و اساسی می باشد و در صورت بی توجهی یا کم توجهی، نتیجه ای جز تخریب و نابودی روستاها و گسترش مشکلات و مسائل شهری نخواهد داشت. در برنامه ریزی های کلان باید به جایگاه والای روستا و کشاورزی توجه کامل شود، چرا که اگر قرار است توسعه ای انجام گیرد و مستمر باشد، باید بطور اعم از مناطق روستایی و به طور اخص از بخش کشاورزی آغاز شود. زیرا مسائل اساسی فقر چه در شهر و چه در روستا، نابرابری، رشد سریع جمعیت و بیکاری فزاینده، همگی ریشه در روستا دارد. بر این پایه ی فکری و تجربی است که اقتصاد دانان معتقدند بدون توسعه کشاورزی و روستایی، رشد صنعتی یا موفق نخواهد شد و یا در صورت موفقیت دیر یا زود چنان عدم تعادل شدید داخلی در اقتصاد ایجاد خواهد کرد که مشکلات فقر گسترده به فقر و نابرابری قطعی تر خواهد انجامید (آسایش، ۷۶). توسعه براساس استانداردهای بانک جهانی، عبارتست از تغییر ساختاری از اقتصاد مبتنی بر تولید و اشتغال کشاورزی به اقتصاد مبتنی بر پیشرفت تکنولوژی که طی آن سهم نیروی کار در کشاورزی و سهم محصولات کشاورزی از GDP کاهش می یابد. طبق این نگرش تحول و توسعه در روستا خود به پیشرفت کشاورزی وابسته است. یکی از ویژگی های بارز فعالیت های تولیدی بخش کشاورزی، وابستگی زیاد آن به طبیعت و شرایط غیر قابل کنترل و گاهی غیر قابل پیش بینی محیطی می باشد. بنابراین تولید کشاورزی در شرایط طبیعی یکی از پر مخاطره ترین نوع فعالیت های اقتصادی توأم با ریسک محسوب می شود (ترکمانی و نیکویی، ۱۳۷۹). لذا همواره لزوم بکارگیری ابزارهای دقیق و موثر جهت حمایت و تامین امنیت اقتصادی جمعیت فعال در این بخش (روستاییان) و در نتیجه افزایش قدرت تولید و بالا بردن سطح زندگی آنان احساس می شود. به منظور فراهم نمودن بسترهای مناسب برای سرمایه گذارهای جدید در بخش کشاورزی، بیمه محصولات کشاورزی به عنوان ضرورتی اجتناب ناپذیر مورد توجه و تأکید صاحب نظران قرار گرفته است. به همین خاطر تقویت و گسترش بیمه محصولات کشاورزی، یکی از مهم ترین پیش شرطهای توسعه کشاورزی و روستایی در جهان محسوب می گردد (وندور، ۲۰۰۲)، (نیک نامی و همکاران، ۱۳۷۸). طبق تعریف های متعدد، بیمه کشاورزی ساز و کار مالی به شمار می آید که هدف آن حداقل کردن بی ثباتی ناشی از خسارت حاصل از عوامل گوناگون و نامشخص در بخش کشاورزی و تقسیم ریسک است (فردوسی، ۱۳۷۳)، (مرادیان، ۱۳۷۸). اصولاً بیمه کشاورزی از سوی دولت ها برای حل دو مشکل اساسی درآمد بسیار پایین و درآمد بی ثبات مورد توجه قرار می گیرد. شواهد حاکی از آن است که فرآیند بیمه در ایران پویایی و سرعت لازم را نداشته و این امر ناشی از شناخت محدود کشاورزان از بیمه محصولات کشاورزی و نیز درآمد و بودجه همراه فشار تورمی دوران رکورد است (جابری، ۱۳۷۸). در زمینه بیمه محصولات کشاورزی و توسعه روستایی تاکنون مطالعات متعددی در داخل و خارج از کشور صورت پذیرفته است.

مطالعات در ۲ گروه بیمه محصولات کشاورزی و توسعه روستایی دسته بندی می شوند:



مطالعات گروه اول: مربوط به بیمه محصولات کشاورزی در داخل و خارج از کشور است که از جمله این مطالعات، مطالعه (کهنسال و اسماعیلی مقدم، ۱۳۸۵)، در مطالعه خود با عنوان بررسی عوامل موثر بر تقاضای بیمه محصولات کشاورزی در شهرستان درگز با استفاده از الگوی لاجیب نتیجه گرفتند که متغیرهای تحصیلات، افراد خانوار، سطح زیر کشت و مصرف کودهای شیمیایی بر تقاضای بیمه موثر است.

(کریاسی و کامبوزیا، ۱۳۸۲)، در زمینه بررسی عوامل موثر بر تقاضای بیمه محصولات کشاورزی استان سیستان و بلوچستان نتیجه گرفتند که کشاورزان جوان به دلیل ریسک پذیری بالاتر، تقاضای بیشتری نیز برای بیمه کردن محصول دارند و احتمال پذیرش بیمه محصول از سوی افراد دارای زمین زراعی شخصی بیشتر از دیگران است. (ترکمانی و نیکویی، ۱۳۸۳)، در مطالعه ای که با عنوان تأثیر بیمه کشاورزی بر افزایش تولید محصولات زراعی در استان فارس انجام شد، و نتایج آن بیانگر این بود که بیمه بر تولید گندمکاران اقلیم مدیترانه ای تأثیر مثبت داشته ولی تأثیر آن بر تولید گندمکاران اقلیم های کوهستان سرد و نیمه صحرایی گرم، منفی بوده است. (باکوهدت و اسکینز، ۱۹۹۴)^۱، عناصر اصلی بیمه نوینی را که برای کشاورزان آمریکا ارائه شده، مورد بررسی قرار دادند، آنها با بیان وجود دو نوع بیمه در دسترس کشاورزان (برنامه ریسک گروهی و گزینه های بیمه خصوصی) از برنامه ریسک گروهی به عنوان یک ابزار مدیریت بر کشاورزان نام برده اند. برنامه ریسک گروهی تنها زمانی به کشاورزان غرامت می پردازد که عملکردشان به پایتیر از یک سطح خواص افت پیدا کند. (اسکینز و همکاران، ۲۰۰۲)^۲، در زمینه اهمیت روش های رویارویی با ریسک تولید در کشاورزی مطالعه ای انجام دادند که دارای نتایج در خور توجه می باشد. به باور آنها هنگامی که تعداد زیادی از خانوارها در یک منطقه بطور همزمان با ریسک خاصی روبه رو می شوند، ابزارها و سیاست هایی که از سوی واحدهای حمایتی موجود در آن منطقه طراحی شده، برای رویارویی با ریسک کافی نیست. چنین ریسک هایی شامل ریسک بازار و بلایای طبیعی مانند خشکسالی هستند. در چنین شرایطی یا باید از سیاست ها و کمک های خارج از منطقه استفاده کرد، و یا اینکه از ابزارهای رویارویی با چنین بلایایی بهره جست.

مطالعات گروه دوم در زمینه توسعه روستایی در داخل و خارج از کشور عبارتند از:

(مرادی و همکاران، ۱۳۸۴)، در مطالعه خود نشان دادند که اگر چه فقر مشکل جهانی است اما بیشترین نماد آن در بخش روستایی باعث شده است که به عنوان مهم ترین مشکل نواحی روستایی مطرح باشد. فقر حاکم، ناشی از ناکارآمدی اقتصاد روستایی به ویژه کشاورزی در تأمین فرصت ها، اشتغال، درآمد و ارتقای سطح زندگی می باشد. (جبرئیلی، ۱۳۸۲)، در مطالعه خود به این نتیجه رسید که مهم ترین راه توسعه کشاورزی و در نهایت توسعه ملی، توسعه متوازن و هماهنگ سه بخش کشاورزی، صنعت و خدمات است. چنانچه این سه بخش در یک ارتباط تعاملی با یکدیگر قرار گیرند، می توان به توسعه اقتصادی امیدوار بود و توسعه کشاورزی می

^۱- Baguet and skees, 199۴

^۲- Skees et all, 202



تواند شتاب دهنده توسعه صنعتی و بر عکس باشد. (افتخار و ساخاوات، ۱۹۹۶^۴)، با توجه به ساختار جمعیت فقیر در کشورهای در حال توسعه و تمرکز آنها در بخش روستایی، موسسات تأمین مالی فرد (MF1) می‌توانند نقش بسیار موثری در توسعه بازارهای مالی ایفا کنند و ابزاری به منظور افزایش رشد و توسعه اقتصادی می‌باشند. در مطالعه حاضر با توجه به اینکه فعالیت‌های کشاورزی مهم‌ترین فعالیت روستاییان منطقه مورد مطالعه می‌باشد، اما در سالهای اخیر با توجه به خشکسالی‌های پی‌درپی، افزایش رشد جمعیت، کاهش سرانه زمین زراعی، پایین بودن میزان تولید محصولات کشاورزی، بالا بودن هزینه تولید، بالا بودن ضایعات بویژه در محصولات باغی، عدم بازاریابی مناسب، بیکاری فصلی و پنهان و کاهش درآمد در این بخش، کشاورزی را با مشکلات و چالش‌هایی رو به رو کرده و باعث مهاجرت روستاییان به شهرها شده است. لذا در مرحله اول برای افزایش تولید در بخش کشاورزی تلاش بر آن است تا عوامل موثر بر تقاضای بیمه محصولات کشاورزی تعیین گردد. از آنجا که هدف اصلی توسعه روستایی کاهش فقر است (بانک جهانی، ۱۹۹۲)، برنامه‌های توسعه‌ی روستایی باید به منظور افزایش تولید، بهبود بهره‌وری، توسعه منابع انسانی و گسترش فرصت‌های اشتغال طراحی شود و روند توسعه نیز نباید بنیانهای محیطی را تخریب کند. و در قسمت پایانی به نقش بیمه محصولات کشاورزی بر روی افزایش تولید در بخش کشاورزی که خود باعث توسعه روستایی می‌شود پرداخته و در نهایت پیشنهاداتی نیز ارائه می‌گردد.

مواد و روشها

تحقیق حاضر از نوع کاربردی و از نظر روش پیمایشی محسوب می‌شود. جامعه آماری این تحقیق شامل ۱۲۰ بهره‌بردار بیمه شده و بیمه نشده محصولات زراعی و باغی منطقه سیستان که تحت پوشش بیمه قرار داشتند و از طریق روش نمونه‌گیری تصادفی ساده و با استفاده از پرسشنامه و مصاحبه حضوری توسط کارشناسان تکمیل گردید. همچنین بخشی از اطلاعات مربوط به بیمه محصولات کشاورزی در سطح منطقه از بانک کشاورزی جمع‌آوری شد. بدین منظور نخست ضمن بررسی بیمه محصولات زراعی در سطح منطقه به بررسی عملکرد آنها در سالهای اخیر پرداخته شده و سپس برای مطالعه عوامل موثر بر تقاضای بیمه از مدل لوجیب استفاده شد. مدل به کار گرفته شده بصورت زیر است:

$$p_i = F(z_i) \\ z_i = \alpha + \sum_{j=1}^n \beta_j x_{ij} + u_i \Rightarrow p_i = F(\alpha + \sum_{j=1}^n \beta_j x_{ij}) = \frac{1}{1 + \exp(-z_i)}$$

در مدل بالا، \exp پایه لگاریتم طبیعی و p_i به طور غیر خطی به z_i مربوط است. در مورد تخمین این مدل باید گفت p_i نه تنها بر حسب x بلکه بر حسب β ها هم غیر خطی است و روش معمول OLS برای تخمین پارامترهای مدل مذکور به کارگرفتنی نیست. بر این اساس مدل فوق با استفاده از روش حداکثر درستنمایی تخمین زده می‌شود (گجراتی، ۱۳۷۲).

^۴ Iftekhar and sakhavat, 1996



اگر p_i احتمال تقاضای بیمه باشد $1 - p_i$ احتمال نبود تقاضای بیمه خواهد بود:

$$\frac{p_i}{1 - p_i} = \frac{1 + e^{z_i}}{1 + e^{-z_i}} = e^{z_i}$$

رابطه بالا نشانگر نسبت احتمال تقاضای بیمه به احتمال نبود تقاضای آن است:

$$L_i = \ln \frac{p_i}{1 - p_i} = F(z_i) = \alpha + \sum_{j=1}^n \beta_j x_j$$

با تخمین تابع فوق می توان تأثیر نسبی هر یک از متغیرهای توضیحی بر احتمال گرایش به بیمه را محاسبه و تعیین کرد:

برای بررسی فوق دو مدل زیر برآورد شد:

مدل اول که نشاندهنده عوامل موثر بر تقاضای بیمه محصول از سوی کشاورزان است و در آن متغیرهای کیفی وابسته به صورت زیر تعریف می شود:

$Y=1$ کشاورزانی که تحت پوشش بیمه محصول قرار دارند.

$Y=0$ کشاورزانی که تحت پوشش بیمه محصول قرار ندارند.

مدل دوم که بیانگر عوامل موثر بر نگرش کشاورزان نسبت به بیمه محصول کشاورزی است و در آن متغیر وابسته به صورت زیر تعریف می گردد:

$Y=1$ کشاورزانی که بیمه محصول را مناسب قلمداد کردند.

$Y=0$ کشاورزانی که بیمه محصول را مناسب قلمداد نکردند.

در این دو مدل، متغیرهای مستقل با بررسی نبود هم خطی بین آنها عبارتند از:

میزان تحصیلات بهره برداران، سابقه کار کشاورزی (سال)، متغیر مجازی مشاغل جانبی ($D=1$ نشان دهنده بهره بردارانی که شغل آنها فقط کشاورزی و دامپروری و $D=0$ نشانگر داشتن شغل جانبی در کنار شغل کشاورزی و دامپروری است)، متغیر مجازی مالکیت اراضی ($D=1$ شخصی، $D=0$ اجاره ای)، سطح زیر کشت کل محصولات تحت پوشش بیمه (هکتار) و سن کشاورز (سال)، میزان ارتباط با مروجین و رضایت مندی از بیمه). براین اساس مدل های فوق مورد برآورد قرار گرفتند. که در آنها ($x_2, x_3, x_4, x_5, x_6, x_7$) بترتیب متغیر (سواد، سابقه کار، مشاغل جانبی، سطح زیر کشت، سن بهره برداران و ارتباط با مروجین) است.

یافته های توصیفی

نظام بیمه محصولات کشاورزی ایران، براساس سطح زیر کشت محصولات و حداکثر مبلغ مورد تعهد بیمه گر در قرار داد بیمه می باشد. خطرات تحت پوشش بیمه خطراتی است که از دامنه مدیریت کشاورزی خارج بوده و شامل سیل، تگرگ، طوفان، خشکسالی، باران های سیل آسا، سرما زدگی، ییخبندان و زلزله است. (جدول ۱)



صندوق بیمه محصولات کشاورزی فعالیت خود را در سطح استان سیستان و بلوچستان از سال ۱۳۶۹ به منظور تحت پوشش قرار دادن محصولات زراعی، دامی و باغی در برابر خسارات قهری و طبیعی و نیز حمایت و تضمین درآمد کشاورزان و تولید کنندگان در بخش کشاورزی شروع به کار کرده است.

جدول ۱- خطرات تحت پوشش بیمه محصولات زراعی و باغی

خطرات	تگر	سیل	سرما	یخ	طوفان	بارانهای	زلزله	وزش باد	بارانهای
محصول	گ			بندان		سیل آسا	گرم	ناهنگام	
گندم	+	+	+	+	+	+	+	-	-
جو آبی	+	+	+	+	+	+	+	-	-
پیاز	+	+	+	-	-	+	+	-	-
سیب زمینی	+	+	+	+	-	+	+	-	-
ذرت دانه ای	+	+	+	-	+	+	+	-	-
انگور	+	+	+	-	-	+	+	-	-
خرما	+	+	+	+	+	-	+	+	+

مآخذ: صندوق بیمه محصولات کشاورزی

آنچنانکه از جدول برمی آید مشاهده می شود، خطرات تحت پوشش بیمه زراعت با وجود پوشش کافی فراگیر نبوده و خطراتی نظیر حمله گنجشکها، خشکسالی، گرما و آفتهای فراگیر نظیر ملخ، در آن در نظر گرفته نشده است.

یافته های تحلیلی

جدول ۲- برآورد ضریب عوامل موثر بر تقاضا و نگرش کشاورزان نسبت به بیمه محصول با استفاده از مدل لاجیت

ضریب	مقدار ضریب	خطای معیار	مقدار t
X ₂	۰,۰۴۰۳۲۴	۰,۱۹۹۰۹	۰,۲۰۲۵۵
X ₃	۰,۷۶۸۰۳	۰,۰۳۵۱۷۷	۲,۱۸۳۳
X ₄	-۰,۰۲۵۵۴۸	۰,۰۳۴۳۶۸	-۰,۷۴۳۳۵
X ₅	۰,۱۳۲۴۰	۰,۱۶۶۱۱	۰,۷۹۷۱۰
X ₆	-۰,۲۳۲۰۰	۰,۱۷۳۰۷	-۱,۳۴۰۵
X ₇	-۱,۲۱۰۵۱	۱,۷۷۸۶	۰,۶۸۳۱۷
	FSC=-43.7064	Fff=0.16130	FH=-39.7331

با استفاده از نتایج تحلیل رگرسیون مدل لاجیت (جدول ۲) می توان تأثیر عوامل گوناگون را بر تقاضای بیمه محصولات زراعی و نگرش کشاورزان منطقه مورد نظر را چنین توصیف کرد: تأثیر مثبت و معنی



دار میزان تحصیلات کشاورزان بیانگر این واقعیت است که کشاورزان دارای سطح سواد بالاتر تمایل بیشتری برای بیمه کردن محصولات از خود نشان می دهند. در حالیکه تعداد قابل توجهی از کشاورزان منطقه را افراد بی سواد تشکیل می دهند. همچنین مثبت و معیندار بودن ضریب سابقه کار در کشاورزی حاکی از آنست که کشاورزان مجربتر تمایل بیشتری برای بیمه کردن محصول دارند و نگرش آنان نیز نسبت به بیمه محصولات کشاورزی مثبت است. تعداد مشاغل جانبی اثری بر روی پذیرش و تقاضای بیمه ندارد. تاثیر منفی و معنی دار ضریب متغیر سطح زیر کشت، کل محصولات نشان می دهد که با افزایش سطح زیر کشت محصولات بیمه شده احتمال پذیرش بیمه محصول کاهش، اما احتمال نگرش مثبت کشاورز به بیمه محصول افزایش خواهد یافت. همچنین منفی و معیندار بودن ضریب متغیر سن کشاورزان مورد مطالعه گویای آن است که کشاورزان جوان بدلیل ریسک پذیری بالاتر تقاضای بیشتری برای بیمه کردن محصول خود داشته اند. علاوه بر آن جوانان با توجه به نوآوریها تمایل بیشتری برای استفاده از فرآیند بیمه از خود نشان می دهند و سرانجام با توجه به تأثیر منفی ارتباط با مروجین برخلاف انتظار نشان دهنده این است که مروجین کشاورزی اثر بسیار کم رنگی بر تقاضای بیمه داشته اند. برگزاری کلاسهای توجیهی برای آشنایی کشاورزان به بیمه ضروری به نظر می رسد. لازم است مروجین کشاورزی بطور پیوسته از مزارع بازدید و آگاهیهای لازم را در اختیار کشاورزان قرار دهند.

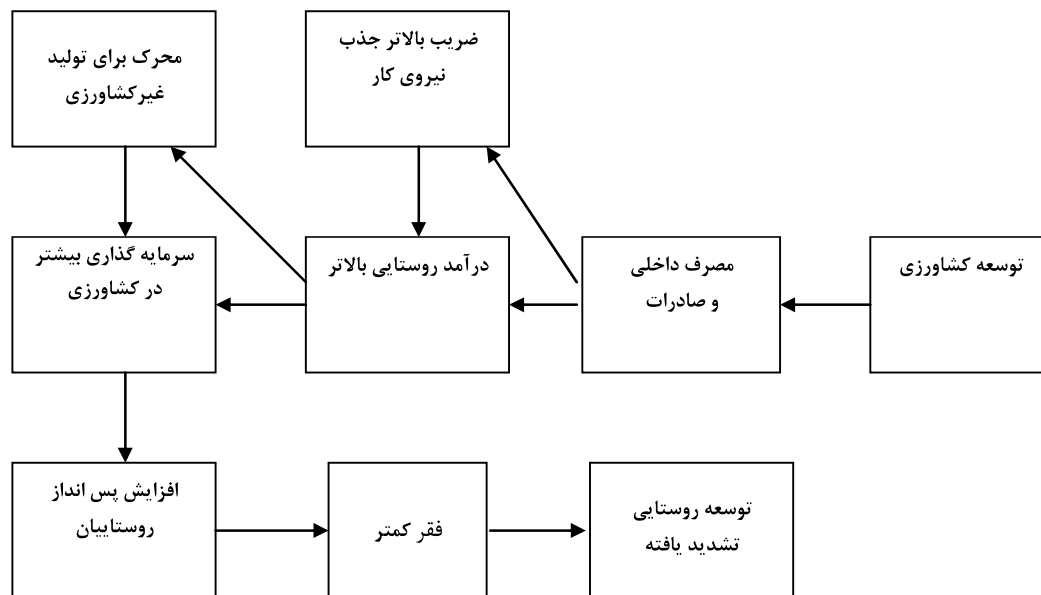
در طرف عرضه خدمات بیمه ای، بیمه محصولات کشاورزی طی سالهای اخیر در سطح منطقه با فراز و نشیب هایی همراه بوده است. شکل عمده ریسک گریزی کشاورزان را می توان با افزایش سطح پوشش بیمه محصولات مختلف و همچنین عملکرد صحیح صندوق بیمه در پرداخت غرامت کاهش داد و موجبات فعالیت سرمایه گذاری در بخش کشاورزی را فراهم کرد. از آنجایی که اقتصاد روستایی با فعالیت های کشاورزی و زراعی عجین است. پس اشاعه و رواج فرهنگ بیمه محصولات کشاورزی بین کشاورزان باعث افزایش تولید در بخش کشاورزی و در نتیجه باعث روند رشد توسعه روستایی در اقتصاد ملی می شود. کشاورزی بعنوان منبع اصلی تأمین درآمد، ایجاد کننده فرصت اشتغال و ... نقش و اهمیت اساسی در حیات و توسعه روستایی دارد. توسعه کشاورزی نیز به نوبه خود بخش عمده ای از فرآیند توسعه روستایی را به عهده دارد. توسعه کشاورزی از سویی نوعی استراتژی و هدف اولیه برای هدف بزرگتر یعنی توسعه روستایی و از سویی بخشی یا جزئی از سیستم کلی توسعه روستایی محسوب می شود. در بعد اقتصادی، می توان گفت کشاورزی همان اقتصاد روستا است. کشاورزی بخشی از روستا است که بدون توجه به آن هیچ تلاشی و توسعه ای در روستا جواب نخواهد داد. قدمت کشاورزی یقیناً بیش از قدمت روستا است، چه آنکه کشاورزی خود موجب و زمینه ساز پیدایش روستا بوده است. توسعه کشاورزی موجب استفاده مناسبتر از منابع لایزال الهی و افزایش تولید مواد غذایی می شود. همچنین به جهت تاثیری که در بالا رفتن درآمد اقتصادی، ایجاد مازاد تولید و آزاد شدن نیروی انسانی دارد، می تواند زمینه بسیار مناسبی برای توسعه، فعالیت های جنبی کشاورزی و حتی فعالیت های جدید تولیدی و اقتصادی کشاورزی و غیر کشاورزی در سطح محلی و منطقه ای شود. توسعه کشاورزی می تواند موجب بالا رفتن



استانداردهای زندگی شده و سهم اصلی در رفع فقر و نابرابری روستایی داشته باشد. زیرا فقر یک پدیده روستایی است و روستاییان فقیر به کشاورزی وابسته اند، بنابراین رشد کشاورزی اساس کاهش پایدار فقر روستایی را تشکیل می دهد. کشاورزی همچنین می تواند زمینه حضور روستا در سطح منطقه ای، ملی و حتی جهانی را فراهم آورد.

روند توسعه:

توسعه کشاورزی ← توسعه روستایی ← توسعه شهری ← توسعه ملی ← توسعه فراتر



شکل ۱- سهم و نقش کشاورزی در توسعه اقتصاد روستایی

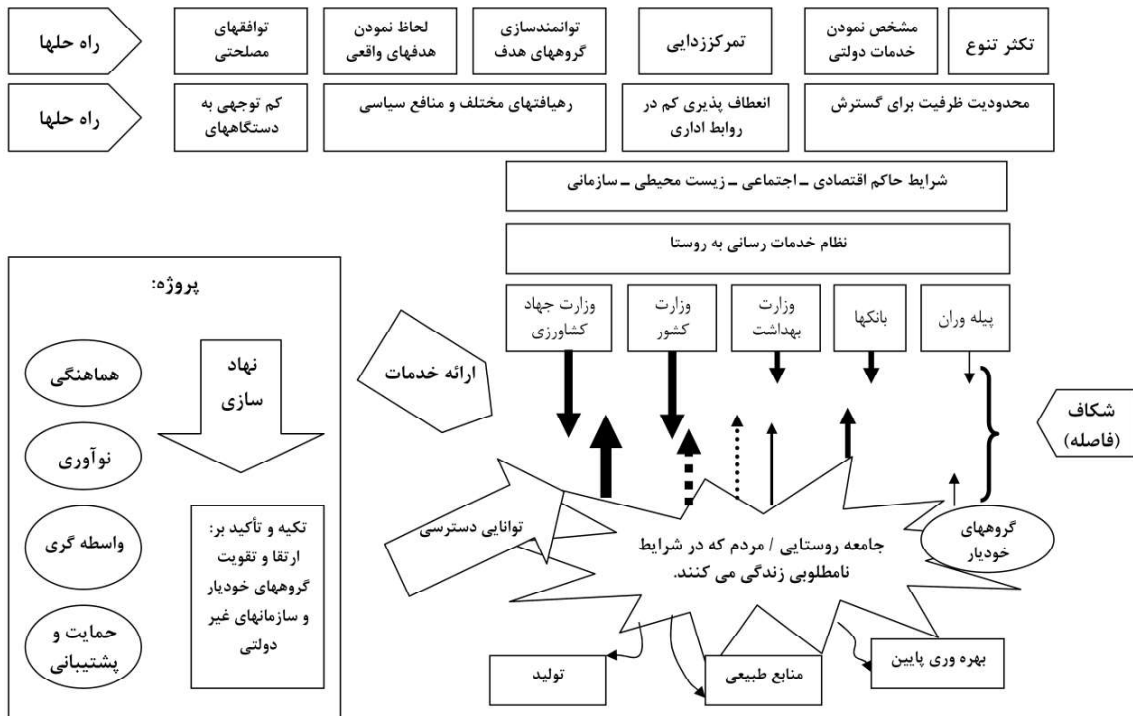
مسائل مربوط به کشاورزی و روستا با هم مرتبط بوده، بدلیل نزدیکی، نقش و اهمیت کشاورزی در فعالیت های مربوط به توسعه روستایی، در بسیاری از نوشته ها مفاهیم توسعه کشاورزی و توسعه روستایی بصورت مترادف بکار برده شده است. با توجه به اینکه آسیب پذیری بخش کشاورزی و جوامع روستایی از عوارض زیست محیطی نسبت به جوامع شهری کمتر است و فعالیت های روستایی هیچ گاه به انحطاط و نابودی کامل کشیده نشده، لذا توسعه روستایی و توجه به توان و امکانات تولید نواحی روستایی، از نظر داده های طبیعی و نیروی انسانی پر توان آن برای دستیابی به توسعه ملی اجتناب ناپذیر است و در این زمینه کنترل ریسک تولیدات کشاورزی در سایه بیمه محصولات کشاورزی تأمین می شود (رضوانی، ۱۳۸۳).



مداخله برای توسعه:

برنامه ریزی های توسعه به شکل طرح، پروژه یا فعالیت های هدفدار از بیرون و درون جامعه روستایی درصدد مداخله و ارتقای تولید، سطح درآمد و رفاه آنان می باشد. معمولاً بین دستگاه ها و بنگاه های بیرونی که متکفل برنامه ها و خدمات هستند و جامعه روستایی خصوصاً اکثریت فقیر شکافی وجود دارد. میزان این شکاف متناسب با موانع و مشکلاتی که در این دستگاه ها و بنگاه ها وجود دارد و همچنین توانایی های اقشار جامعه متفاوت می باشد. اندیشه ی اصلی، کاهش فاصله ها به حداقل ممکن است. جامعه روستایی با استفاده از منابع طبیعی معمولاً به تولیدی اشتغال دارد که بهره وری پایینی دارد و توانایی دسترسی و استفاده از خدمات ارائه شده را ندارد و نهایتاً در شرایط نامطلوبی به سر می برد. مداخله بیمه محصولات کشاورزی برای توسعه از طریق توانمند سازی جامعه روستایی در برابر خطرات و بلایای طبیعی و از طرف دیگر یافتن راه حل هایی برای مشکلاتی که نظام خدمات رسانی به روستا با آن مواجه می باشد وارد عمل می شود و شکاف میان این دو مجموعه را پر می سازد، به گونه ای که در یک فاصله زمانی، جامعه روستایی خصوصاً افراد فقیر و محروم با بیشترین تکیه بر منابع مادی و با اتکا به نفس بتوانند مسیر توسعه پایدار را بپیمایند.

شکل ۲- مدل کاربردی مداخله برای توسعه





پیشهادات

همانطور که گفته شد کشاورزی بعنوان بخش اقتصادی حیات روستایی همچنان نقش اساسی و تعیین کننده در سرنوشت جامعه روستایی دارد. پس به منظور حمایت به هنگام از کشاورزان خسارت دیده در برابر عوامل قهری و با هدف کمک به بهبود درآمد، افزایش پس انداز و متعاقب آن افزایش سرمایه گذاری های جدید در عرصه تولید، ضروری است هر چه سریعتر طرح بیمه محصولات کشاورزی بدلیل بار مالی ناشی از اجرای آن تاکنون مسکوت مانده است از سوی مراکز تصمیم گیری تصویب و ابلاغ گردد.

- در طرف تقاضای بیمه از سوی کشاورزان باید تغییرات ساختاری در رفتار کشاورزان برای پذیرش و بهبود توسعه بیمه انجام داد.

- نارسایی ها و ضعف هایی که در برنامه های توسعه روستایی دیده می شود، ناشی از عدم آگاهی به موقع کشاورزان از بیمه نامه ها و مهارت کم، دست اندرکاران است که در جهت اصلاحشان باید گام برداشت.

- از آنجایی که توسعه کشاورزی شرط لازم برای توسعه روستایی است ارتقای ارزش افزوده کشاورزی و بالا بردن درآمد کشاورزان و ارتقای سطح مکانیزاسیون، موثرترین مولفه ها در این راستا هستند.

- ارتقای هر چه بیشتر سطح سواد و آگاهی کشاورزان

منابع

۱. آسایش، ح. (۱۳۷۶)، برنامه ریزی روستایی در ایران: پیام نور.
۲. ترکمانی، ج و نیکویی، ع. (۱۳۸۳)، تاثیر بیمه کشاورزی بر افزایش تولید محصولات زراعی استان فارس فصلنامه پژوهشی صندوق بیمه محصولات کشاورزی سال اول شماره ۱.
۳. جابری، الف. (۱۳۷۸)، بررسی عوامل محدود کننده مشارکت در بیمه محصولات کشاورزی، مجموعه مقالات دومین همایش سراسری مسئولین و کارشناسان صندوق بیمه محصولات کشاورزی، مرکز آموزش بانک کشاورزی، بابلسر
۴. جبرئیلی، م. (۱۳۸۲)، اهمیت صنایع تبدیلی در توسعه کشاورزی، ماهنامه صنایع غذایی و کشاورزی، انتشارات جهاد کشاورزی شماره ۱۲.
۵. رضوانی، م. (۱۳۸۳)، مقدمه ای بر برنامه ریزی توسعه روستایی ایران، قومس، ۲۹۰ صفحه
۶. سلامی، ح و احمدآبادی، م. (۱۳۷۹)، عوامل موثر بر تمایل کشاورزان چغندر کار به خرید بیمه محصولات کشاورزی: مطالعه موردی استان خراسان، مجموعه مقالات دومین همایش سراسری مسئولین و کارشناسان صندوق بیمه محصولات کشاورزی، مرکز آموزش بانک کشاورزی، بابلسر
۷. فردوسی، ر. (۱۳۷۳)، بررسی نقش بیمه در تولید محصولات کشاورزی: مطالعه موردی پنبه، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده کشاورزی دانشگاه تربیت مدرس، تهران.
۸. کهنسال، م. و اسماعیل مقدم، ف. (۱۳۸۵)، بررسی عوامل موثر بر تقاضای بیمه محصولات کشاورزی، مطالعه موردی: شهرستان درگز، فصلنامه بیمه و کشاورزی شماره ۱۱ صفحه ۲۲-۷.
۹. گجراتی، د. (۱۳۷۲)، مبانی اقتصاد سنجی، ترجمه حمید ابریشمی، انتشارات دانشگاه تهران.



۱۰. مرادیان، م. (۱۳۷۸)، کشاورزی، بیمه محصولات و امنیت اقتصادی، نشریه بیمه و کشاورزی اداره آموزش و توسعه، شماره ۲۰.
۱۱. مرادی، م و دیگران. (۱۳۸۴)، جایگاه صنایع در فرآیند صنعتی سازی و توسعه روستایی بخش مرکزی شهرستان بیرجند. جمله پژوهشی های جغرافیایی شماره ۵۳، دانشگاه تهران.
۱۲. نیکویی، ع. و ترکمانی، ج. (۱۳۷۹)، عوامل موثر بر تقاضای بیمه محصولات رزاعی در استا فارس، مطالعه موردی گندم و چغندر قند، مجموعه مقالات سومین کنفرانس اقتصاد کشاورزی ایران، جلد دوم، صفحه ۱۰۵۴-۱۰۳۲.
۱۳. نیک نامی، م. حاتمی، ف و لشکر آرا، ف. (۱۳۸۷)، اثرات بیمه محصولات کشاورزی بر وضعیت اقتصادی گندمکاران خسارت دیده شهر قم. فصلنامه بیمه و توسعه شماره ۱۰.
14. Baguet, A and skees (1994). Grop risk plan insure an alternative management rool for farmers. Choices 1:25-28
15. If tekhov, Hossain and Javad Sakhawat (1996). Mhcro Finance capacity assessment. Kualampur: Asian and pacific Development central.
16. Green. D. A. G. and D. H. Ng ongola (1993), Factors affecting fertilizer adoption in lees developed countries: An application of Agricultural Economics, vol 44. No. 1. pp. 99-109.
17. Mishra. P. (1999). Agricultural risk, insurance and income: A study of tge impact and design of india comprehensive crop in surance scheme. Avedbury ublishing, Aldershot, UK
18. Skees.J.Varang.p. , Larson, D. , & Siegel, P.(ZOOZ). Confinacial Market is Tapped to help poor cope with weather risks. Retrieved from <http://www. Bancomundial.org>
19. Vandeev.M.L.(2002). Pemand for area crop insurance among litchi producers in northern Vietnam. Agricultural Economics Journal, 26,173-184.
20. Williams, J.R, G.L.Corriker. G.A.Barna by and G.K.Haper(1993), crop in surance and disaster assistance desings for wheat and grain sorghum. American Journal of Agricul tural Economics. Vel. 75.pp.435.447.